

Sağlık Hizmetlerinde Maliyet

Sağlık İşletmelerinde Maliyet

- Sağlık işletmelerinde maliyetleri oluşturan faktörlerin bilinmesi ve bütçedeki yeri
- Artan maliyetlerin kontrol altına alınması
- Üretimin/kaynakların planlanması
- Stratejik planlamalar

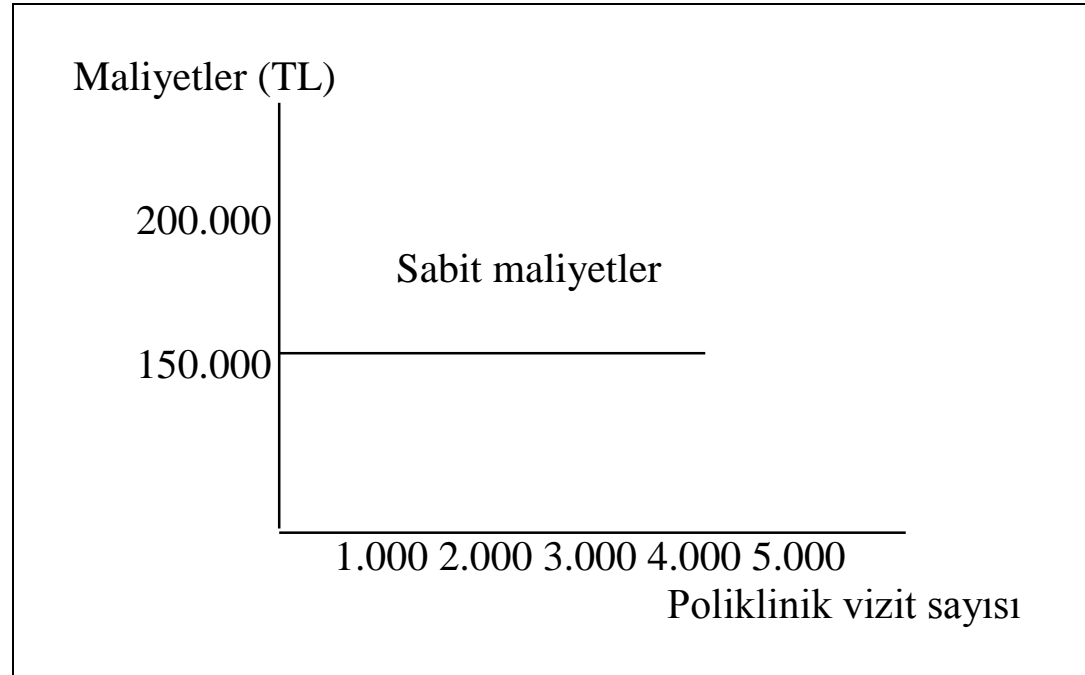
- Sağlık hizmeti ya da malını üretenler için üretilen ürünün maliyeti, *o ürün için yapılan harcamaların bütünüdür.*

- Sağlık hizmeti üretimi sırasında kullanılan doktor saati, hemşire saati, tıbbi cihaz gibi girdilerin üretim faktörlerinin toplamına *reel maliyet* denmektedir.
- Şayet bir sağlık hizmetini üretmek için kullandığımız girdiler bizim bu girdileri başka bir üretimde kullanmamızı ortadan kaldırarak diğer hizmet üretiminden vazgeçmemize sebep oluyorsa buna *alternatif maliyet* (opportunity cost) denir.

Kısa vadeli maliyetler

1. Sabit maliyetler

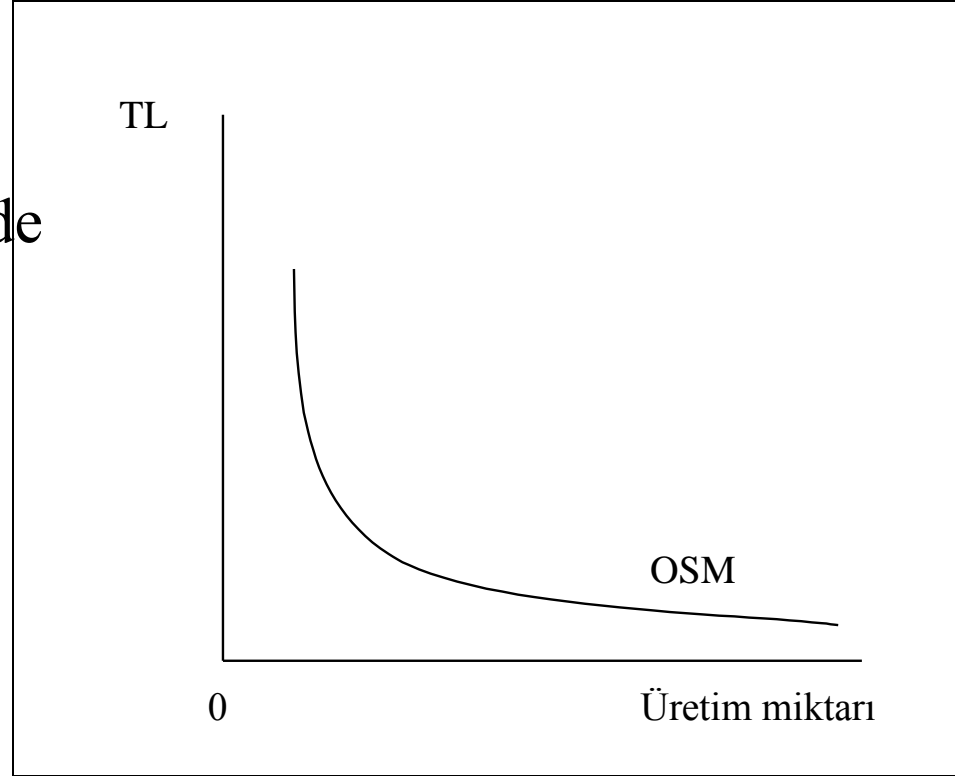
- Sabit maliyetler sağlık işletmeleri ister üretim yapsın ister yapmasın katlanmak zorunda oldukları giderlerdir. Sabit maliyetler üretimdeki çıktı ile ilişkili değildir.

Ortalama sabit maliyet

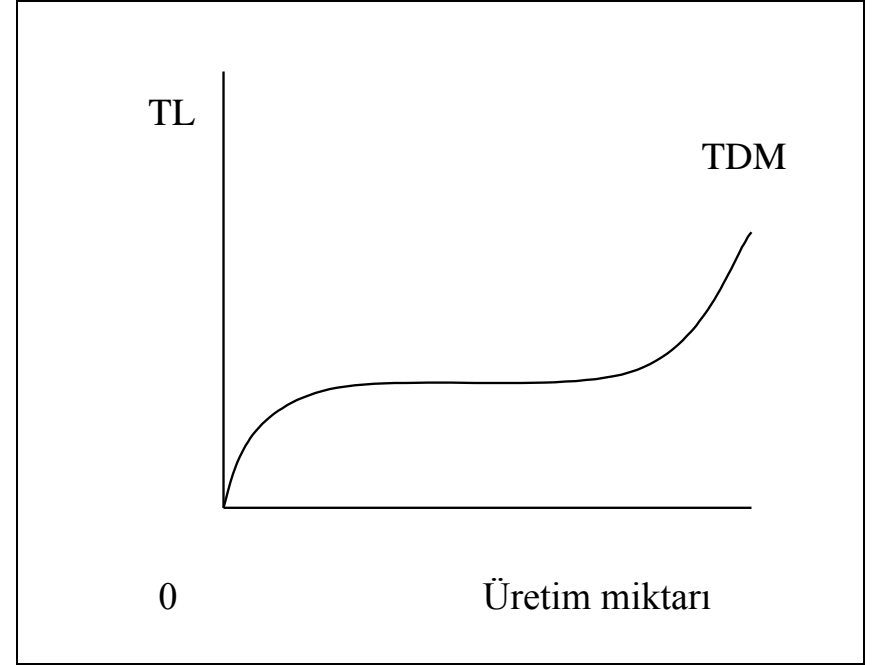
Ortalama sabit maliyet =
toplam sabit maliyet / toplam çıktı

- Ortalama sabit maliyetler üretilen miktar başına düşen sabit birim maliyeti ifade etmektedir ve toplam sabit maliyetin toplam üretim miktarına bölünmesi ile elde edilir. Ortalama sabit maliyetler üretim miktarı arttıkça azalmaktadır. Bunun nedeni ise sabit maliyetler aynı kalırken üretim miktarı artmakta ve sabit maliyette de ise azalma meydana gelmektedir.

Değişken maliyetler

- Değişken maliyetler üretilen miktara bağlı olarak değişen maliyetlerdir. Üretim miktarı arttıkça değişken maliyetlerinde miktarı buna bağlı olarak değişmektedir. Örneğin laboratuvar testlerinde kullanılan kitleri, röntgen filmleri bu tip giderlere örnek verilebilir.

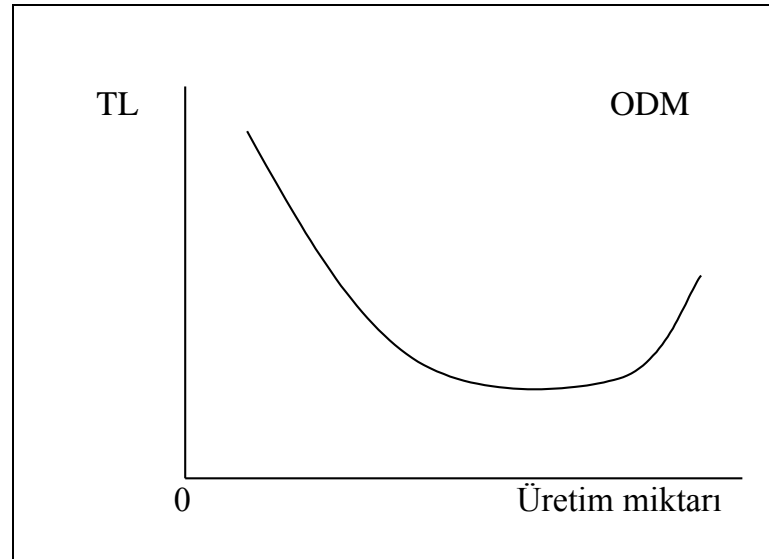

Ortalama değişken maliyet

- Ortalama değişken maliyet toplam değişken maliyetin toplam üretim miktarına bölünmesi ile elde edilen maliyettir.

Ortalama değişken maliyet

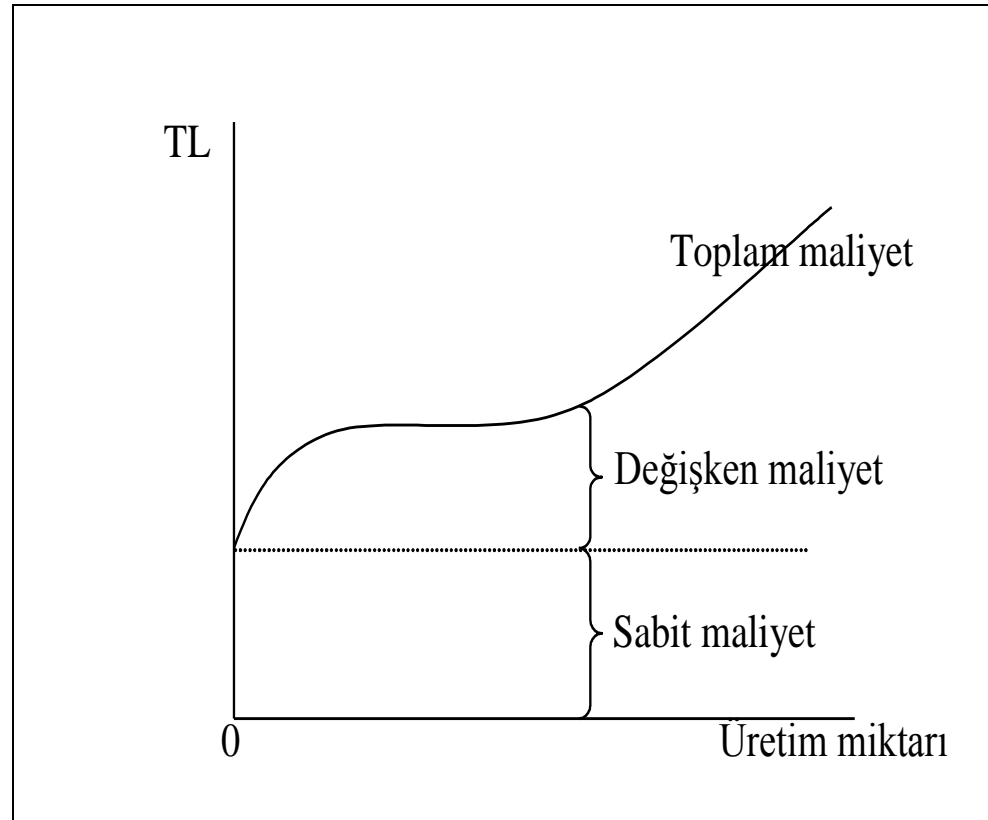
= toplam değişken maliyet /
toplam çıktı

Toplam maliyet

Toplam sabit maliyet ile toplam değişken maliyetin toplamından oluşan miktarı ifade etmektedir.

Toplam maliyet = Toplam sabit maliyet + Toplam değişken maliyet

Ortalama toplam maliyet

- Ortalama toplam maliyet ise toplam maliyetin üretilen mal yada hizmet miktarına bölünerek elde edilen birim başı ortalama maliyeti ifade etmektedir.

Ortalama toplam maliyet = toplam maliyet / toplam çıktı

Marjinal maliyet

- Marjinal maliyet ekstra bir birim üretim sonucu katlanılan giderlerdir. Diğer bir deyişle üretim miktarındaki bir birimlik artışın toplam maliyetlerde meydana getirdiği maliyet artışıdır.

$$\text{Marjinal maliyet} = \Delta \text{Toplam maliyet} / \Delta \text{Miktar}$$

Bir hastanede bakılan yatan hasta sayısı yıllık 50.000 kişiden 51.000'ye çıkmış ve toplam maliyet ise 600.000 TL den 610.000 TL ye çıkmıştır. Böylece marjinal maliyet 10 TL olarak hesaplanır.

Sağlık İşletmelerinde Maliyet Merkezlerinin Tanımlanması

Yardımcı gider merkezleri

- Yardımcı gider merkezleri (bölümleri), hastanenin gelir getiren bölümlerinin düzenli ve sürekli işleyişini sağlamak için faaliyette bulunun bölümlerdir. Mutfak- yemekhane, teknik servis, ısı merkezi, çamaşırhane yardımcı gider merkezlerine örnek olarak verilebilecek bölümlerdir,

Yönetim bölümleri

- Yönetim bölümleri (overhead) hastanenin idari, mali ve koordinasyon işlevlerini üstlenen bölümlerden oluşmaktadır. Yönetim bölümlerine örnek olarak başhekimlik, hastane müdürlüğü, başhemşirelik, döner sermaye, ayniyat saymanlığı verilebilir.

Esas üretim merkezleri

- Esas üretim merkezleri, hastanelerin muayene, tanı ve tedavi (ayaktan veya yatarak) hizmetlerinin sunulduğu bölümlerdir. Bu bölümler, aynı zamanda asli gelir merkezleri olarak da adlandırılırlar. Poliklinikler, servisler, teşhis üniteleri (laboratuvarlar) esas üretim merkezlerine örnek olarak verilebilirler.

Kurum Üretim Maliyetleri

Kademeli Dağıtım Metodolojisi

- Kademeli dağıtım yöntemi, hastanenin yardımcı ve yönetim gider merkezlerinde oluşan maliyetlerin, esas üretim gider merkezlerinden başlayarak, belirli kriterler (dağıtım kriterleri) kullanılarak, esas üretim merkezlerine yüklenmesi esasına dayanmaktadır.

Kademeli dağıtım yönteminde,

- Öncelikle hastanenin çıktıları tanımlanır ve yardımcı, yönetsel ve esas üretim merkezlerinin toplam maliyetleri belirlenir. Bu aşama, birinci dağıtım aşamasıdır.
- İzleyen aşamada ise yardımcı gider merkezlerinde ortaya çıkan maliyetler, dağıtım kriterleri aracılığı ile yönetsel ve esas üretim merkezlerine dağıtılır. Bu aşama ikinci dağıtım aşaması olarak bilinmektedir.
- Üçüncü dağıtım aşamasında da, yönetim bölümlerinde oluşan maliyetler, esas üretim merkezlerinin toplam maliyetleri dikkate alınarak, esas üretim gider merkezlerine yüklenmektedir.

Ölçek ekonomisi

- Ölçek ekonomisi (economies of scale) ile sağlık işletmeleri büyük miktarlardaki çıktı ile ortalama maliyetleri düşürebilirler. Üretim miktarı arttıkça her bir birim ürünün maliyetleri azalmaktadır.
- Günümüzde de yaşanan fiyatlardaki rekabetten dolayı sağlık işletmeleri yüksek ortalama maliyetlerle pazarda ayakta duramazlar.

Hastalıkların Maliyetlendirilmesi

Hastalık Maliyeti

- Hastalık maliyeti, karşılaşılan bir sağlık problemiyle ilgili olarak kullanılacak olan kaynaklar için harcanan veya kaçınılmaz olarak katlanılan değerler olarak tanımlanabilir.

- Oluşacak hastalık durumu ile ilgili yapılması kaçınılmaz olan tüm masraflar

- maddi harcamalar

- manevi harcamalar

olmasına bakılmaksızın hastalık maliyeti kavramını oluştururlar .

- Doğrudan maliyetler ;
tıbbi olabileceği gibi (örneğin tedavi giderleri) veya tıbbi olmayan doğrudan maliyetler de vardır.

- Dolaylı maliyetler ise okul veya iş günü kayıpları, boş zaman kayıpları, uykunun ve fizik hareketin etkilenmesi gibi bileşenlerden oluşur.

- Bir hastalık için tıbbi giderler hastalığın tanısından başlar ve hastanın iyileşmesine veya ölümüne kadar devam eder.
- Hastalık Maliyeti çalışmalarında bir hastalığın tanısı, tedavisi ve izlenmesinde “**ortalama bir hasta**” için getirilen yaklaşım kullanılmaktadır. Bu hesaplamalar ancak genellenebilen sonuçlar verebilir.

- Ortalama hastaya uygulanan tıbbi yaklaşımların en önemli kısıtlılığı, hastaların giderleri doğrudan etkileyecek farklı özelliklerinin olabileceği gerçeğinden doğar.
 - Hastaların etkilenen organ sistemleri, hastalık şiddeti, ilgili hastalık dışında genel sağlık durumları, komorbiditeleri ve yaşam beklentisindeki farklılıklar.

- Hastalık maliyeti çalışmaları öncelikle, müdahalenin sonuçlarını dikkate alan tam ekonomik değerlendirme analizleri olan maliyet-etkililik, maliyet-kazanç, maliyet-fayda analizleri için temel veri saptamada yardımcı olur.

- Maliyet-yarar ve maliyet-etkililik gibi analizlerin ihtiyacı olan bir çalışma
- genel formül : hastalık maliyetinin sağlık çıktı birimine bölünmesi

=maliyet/ (DALYs veya QALYs)

- Bir toplumun üyelerinden bazılarının, bir hastalığa yakalanmaları sonucu toplumun karşılaştığı toplam ekonomik yükü belirleyen çalışmalara “Hastalık Maliyeti Çalışmaları - Cost of Illness Studies” denmektedir.

- Sağlık problemlerinin çözümlenmesinde, herhangi bir hastalıkla ilgili olarak kullanılacak **yöntemlerin** belirlenmesinde ve yapılacak seçimlerin hangi yöntemle ilgili olduğuna karar verebilmek için, çeşitli hastalıklar karşısında katlanılmak zorunda olunan ekonomik yükü bilmemiz gerekir.

Müdahalelerin maliyetleri verilerinin bir araya getirilmesiyle şu değerlendirmeleri yapabiliriz,

- Müdahalenin maliyeti ne kadar ?
- Müdahale öncesi veya müdahale olmadan hastalığın maliyeti ne kadar ? ve,
- Müdahale ile veya müdahale sonrası hastalığın maliyeti ne kadar?

- Bu alışmalar bize, hastalığı iyileştirecek ya da tamamen ortadan kaldırabilecek olan müdahaleler arasında seçim yapmamız konusunda yardımcı olur. Bu belirleme aynı zamanda “bu müdahaleye değer mi?” sorusuna da yanıt vermemize yardımcı olur.

- Karar

ekonomik
kayıpların

önemi üzerinde
tahmin yapma
avantajı

1 q paket fiyatlama
avantajı

Hastal
ilgili m
erken ö
veya s
öncede

1 q
as
mıl
sar
ol

la
n

■ Özel sigorta şirketleri açısından;

-belirleyeceği sigorta kapsamı çerçevesinde uygulanacak olan fiyatlamanın temelini oluşturacak verilerinin hastalık maliyeti çalışmalarından alınması

- Hasta açısından;

-Katlanmak zorunda kaldığı maliyet hakkında bilgi edinmek

Maliyet Envanteri Oluşturmak

- Hastalık maliyeti çalışmalarında, direk, dolaylı ve ölçülemeyen-manevi maliyetler sınıflandırma cetvelimizi oluşturur

Direkt Maliyetler

- Bir hastalığın bakımı, iyileştirilmesi ve o hastalıktan korunmak için bireyler, sigorta kurumları veya devlet tarafından harcanan paradır.
 - Bir hastalığın doğrudan tedavisi sürecinde kaynakların kullanılması veya tüketilmesidir.

Dolaylı Maliyetler

- Hastalık, sakatlık veya erken ölümlerin, hastalıktan dolayı oluşan erken emekliliğin yol açtığı toplumsal maliyetlerdir.

- Dolaylı maliyetler veya üretim kayıpları, kötü sağlık sonuçları nedeni ile kaybedilen iş kazançlarıdır. Azalmış üretim; hastalık, ölüm, yan etkiler veya tedavi alınırken geçen zaman sonucundadır. Dolaylı maliyetler ailelerin ve onlara bakan aile üyelerinin kaybedilmiş üretim ve kazançlarını içermektedir.

Manevi Maliyetler

- Hastalığın neden olduğu ağrı, mutsuzluk, sıkıntı, ızdırap, stres gibi faktörlerin maliyetidir. Hesaplanmalarının olanaksızlığı nedeniyle çalışmalarda dikkate alınmazlar.

Her müdahalede, müdahalenin sunulması için gerekli olacak hizmet birimlerine ihtiyaç olacaktır. Bu nedenle, bir müdahalenin maliyeti aşağıda belirtilen parametreler konusunda bilgi elde edilerek hesaplanabilir:

- a. Müdahaleyi sunabilmek için gerekli olan sağlık hizmetlerinin birim maliyeti (C)
- b. Müdahale için gerekli her bir hizmet türünün miktarı (V)
- c. O hizmet için sağlık kurumuna başvuran kişi sayısı (n)

Notasyonları kullanarak ülkedeki j (M_j) müdahalesinin toplam üretim maliyeti şu şekilde gösterilebilir:

$$M_j = \sum_{i=1}^s C_{ij} V_{ij} n_{ij}$$

Yukarıdaki eşitlikte “i” hizmet düzeyleri ile (birinci basamak sağlık ocağı, hastane, vb.) “j” müdahalesi için ihtiyaç duyulan gerekli hizmetler gösterilmektedir. Denklemde s-türde uygun hizmetin bulunduğu varsayılmaktadır. J müdahalesinin üretiminde hizmetlerden bazılarında ihtiyaç duyulmuyorsa, V'nin değerleri sıfır olacaktır.

Örnek

- RA &AS